

Umeå 2022-04-29

Till Kommunstyrelsen
Umeå kommun

Vård av Döbelns monument

Alla konstruktioner och material bryts ner med tiden, särskilt när de utsätts för väder och vind. Därför är det viktigt med ett korrekt underhåll som kan hindra eller bromsa den nedbrytningen. På grund av det skick som Döbelns monument nu befinner sig vill Föreningen Byggnadskultur återigen uppmärksamma Umeå kommun på detta.

Vykort 1940-tal. Monumentet uppfördes i gjutjärn och granit.

Placering i Västerbottens första allmänna park

Döbelns park, som först gick under namnet *Stadsträdgården*, är Västerbottens första allmänna park. Den började anläggas 1865 på den statligt ägda mark som genom sin placering mellan kyrkan och länsresidenset, med dess utsikt över älven, fartygen och det grönskande Teg, erbjöd den bästa platsen för en moderiktig stadspark. Synlig för alla som kom sjövägen till residensstaden hade den reserverats för landshövdingens behov, men överläts till staden efter försäkran om vikten av att parken förlades på den platsen med dess enastående utsikt. Genom en nationell insamling bekostades ett monument över Georg Carl von Döbeln som där upplöst de sista svensk-finska styrkorna år 1809 efter en dramatisk period i Sveriges och Västerbottens historia.

Nu, när ett annat europeiskt land invaderats av ryska styrkor, blir det påtagligt att monumentet inte bara är en parkprydnad.

Vård av Döbelns monument

Alla konstruktioner och material bryts ner med tiden, särskilt när de utsätts för väder och vind. Därför är det viktigt med ett korrekt underhåll som kan hindra eller bromsa den nedbrytningen. På grund av det skick som Döbelns monument nu befinner sig vill Föreningen Byggnadskultur återigen uppmärksamma Umeå kommun på detta.

Vykort 1940-tal. Monumentet uppfördes i gjutjärn och granit.

Placering i Västerbottens första allmänna park

Döbelns park, som först gick under namnet *Stadsträdgården*, är Västerbottens första allmänna park. Den började anläggas 1865 på den statligt ägda mark som genom sin placering mellan kyrkan och länsresidenset, med dess utsikt över älven, fartygen och det grönskande Teg, erbjöd den bästa platsen för en moderiktig stadspark. Synlig för alla som kom sjövägen till residensstaden hade den reserverats för landshövdingens behov, men överläts till staden efter försäkran om vikten av att parken förlades på den platsen med dess enastående utsikt. Genom en nationell insamling bekostades ett monument över Georg Carl von Döbeln som där upplöst de sista svensk-finska styrkorna år 1809 efter en dramatisk period i Sveriges och Västerbottens historia.

Nu, när ett annat europeiskt land invaderats av ryska styrkor, blir det påtagligt att monumentet inte bara är en parkprydnad.

Umeå 2022-04-29

Till Kommunstyrelsen
Umeå kommun

Vård av Döbelns monument

Alla konstruktioner och material bryts ner med tiden, särskilt när de utsätts för väder och vind. Därför är det viktigt med ett korrekt underhåll som kan hindra eller bromsa den nedbrytningen. På grund av det skick som Döbelns monument nu befinner sig vill Föreningen Byggnadskultur återigen uppmärksamma Umeå kommun på detta.

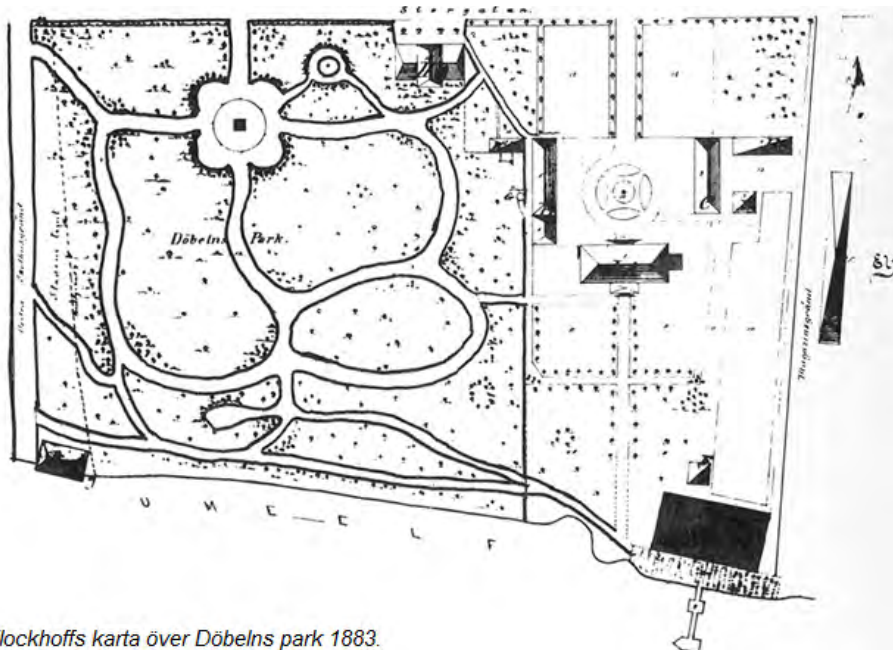

Vykort 1940-tal. Monumentet uppfördes i gjutjärn och granit.

Placering i Västerbottens första allmänna park

Döbelns park, som först gick under namnet *Stadsträdgården*, är Västerbottens första allmänna park. Den började anläggas 1865 på den statligt ägda mark som genom sin placering mellan kyrkan och länsresidenset, med dess utsikt över älven, fartygen och det grönskande Teg, erbjöd den bästa platsen för en moderiktig stadspark. Synlig för alla som kom sjövägen till residensstaden hade den reserverats för landshövdingens behov, men överläts till staden efter försäkran om vikten av att parken förlades på den platsen med dess enastående utsikt. Genom en nationell insamling bekostades ett monument över Georg Carl von Döbeln som där upplöst de sista svensk-finska styrkorna år 1809 efter en dramatisk period i Sveriges och Västerbottens historia.

Nu, när ett annat europeiskt land invaderats av ryska styrkor, blir det påtagligt att monumentet inte bara är en parkprydnad.

Klockhoffs karta över Döbelns park 1883.

Monumentet

Första förslaget till monument, med placering på Kyrktorget eller vid Läroverket, var en marmorobelisk ritad av komminister J.A. Linder (1783–1877). Linder var en stor kulturpersonlighet i Umeå och framstående inom allt från arkitektur och trädgårdskonst till teckning. Men förslaget övergavs när ett centralt läge i parken fastställdes för monumentet. Ambitionerna höjdes och det blev ett mer påkostat monument i gjutjärn, ritat av Stockholmsarkitekten Albert Törnqvist (1819–98). Törnqvist var verksam vid Konstakademien, där han var sysselsatt med ateljébyggnaden i Kungsträdgården. Monumentet gjöts av *Hörnefors bruk* och för mer krävande delar av *Bolinders Mekaniska Verkstad* i Stockholm. Två kanoner av *Ehrens värds modell*, som kan ha använts i striderna, ingår i monumentet.

Monumentet invigdes den 29 april 1867 – för 155 år sedan!

Vårdbehov

Det är viktigt med ett korrekt underhåll av gjutjärn för att det ska skyddas mot nedbrytning. Särskilt viktigt är det för ett så värdefullt historiskt monument som detta. Därför behövs ett vårdprogram för underhåll av Döbelns monument, framtaget av antikvarisk expertis.

För själva utförandet finns företag med erfarenhet av vård av gjutjärn, t.ex. Bengt-Erik Nilsson, ”Bildhuggar´n på Grubbe”. Han har stor kompetens inom området sedan han under de tre senaste åren medverkat vid restaurering av gjutjärnsvårdar och staket på Västra kyrkogården samt utfört behandlingar av flertalet takprydnader på kyrkor. Nilsson anses även vara en skicklig förgyllare.

Döbelns monument minner om en epokskiftande händelse och är länets viktigaste allmänna konstverk. Vi vill på detta sätt påvisa monumentets skador och påminna om vikten av underhåll så att det kan bevaras för framtiden. Så fint det vore om en restaurering kan bli en del av stadens 400-årsjubileum!

Lennart Frostesjö
Ordförande
Föreningen Byggnadskultur Umeå

BILDER AV MONUMENTET, VÅREN 2022.

Texten som tidigare var lysande klar av bladguld är nu svårläst.

Skyddande täcklager på känsliga partier saknas på alla delar av monumentet. Vatten kan då reagera med gjutjärnet som bryts ner i form av rost, vilket är en oåterkallelig process som pågår även på så väsentliga delar som textens upphöjda bokstäver. Lösa genomrostade flagor har fallit ner på granitfundamentet.

